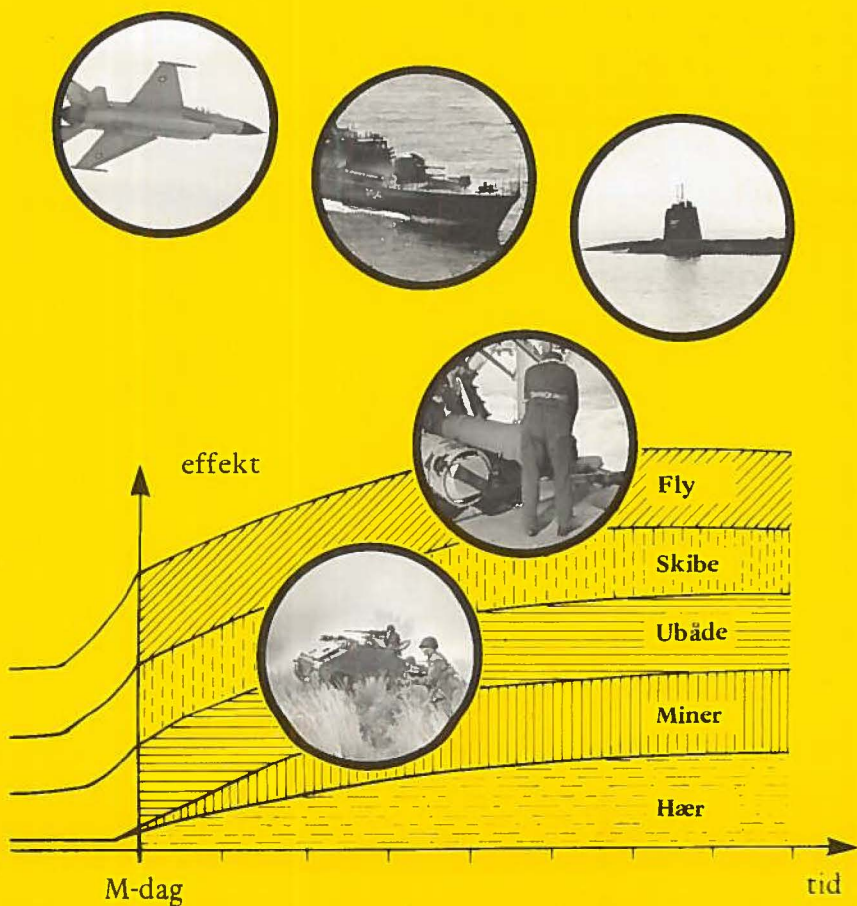

V. M. Güntelberg:

Forsvarets effekt og sammensætning til diskussion

TEMA-HÆFTE 12

Forsvarets langtidsplanlægnings-serie udgives af forsvarsministeriet.

Hensigten er at fremlægge alsidig information om det grundlag, hvorpå forsvarsministeriet fremstiller forslaget til en kommende forsvarsordning.

V.M. Güntelberg: Forsvarets effekt og sammensætning til diskussion

1. oplag: 10.000 eksemplarer, november 1980

Sat med Journal Roman 10 pt medium

af Saga-Data ApS

Layout: Verner Jørgensen

Fotos: Forsvaret (hvor andet ikke er angivet)

Tryk: Visoprint as, grafisk produktion

Redaktør: R. Watt Boolsen, Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste

Hæftet kan rekvireres gennem Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, Trommesalen 4, 1614 København V. Tlf. (01) 11 45 11.

V. M. Güntelberg:

**Forsvarets effekt
og sammensætning
til diskussion**

Indholdsfortegnelse

Forord	3	4.4. Type c: Let invasion mod Sjælland	22
1. Indledning	4	4.5. Type d: Fehmarn Bælt-angreb	24
2. Effektvurderinger	5	4.6. Luftværnselementets rolle	24
2.1. Soldaten og håndvåbnet	5	4.7. Angrebshensigter og forsvars- effekt	24
2.2. Våben med automatiske funktioner	6	4.8. Andre forsvars-kombinationer	25
2.3. Et søslag	8	5. Dansk forsvars sammensætning	26
2.4. Effektvurdering og modstan- der	8	5.1. Effekttudier i alliancesam- menhæng	26
3. Forsvarets elementer	9	5.2. Tre udgangspunkter for for- svarets sammensætning	26
3.1. Seks elementer	9	5.3. Udgangspunkt 1: Dansk bi- drag til Enhedskommandoen	26
3.2. Karakteristiske tider	9	5.4. Udgangspunkt 2: Selvstændigt dansk forsvar	27
3.3. Element 1: Hærenhed	10	5.5. Udgangspunkt 3: Fredsopga- ver	27
3.4. Element 2: Overfladekamp- enhed	11	5.6. Fra nationalt til alliancefor- svar	27
3.5. Element 3: Ubådsenhed	13	5.7. Politik og militær ekspertise	28
3.6. Element 4: Mineenhed	13	6. Forsvarets størrelse	29
3.7. Element 5: Flyenhed	14	6.1. Set med danske øjne	29
3.8. Element 6: Luftværnsenhed	15	6.2. Set udefra	30
3.9. Supplerende bemærkninger	16	6.3. Overgangen mellem forsvars- og sikkerhedspolitik	30
4. Elementernes samspil	17	7. Afslutning	31
4.1. Fire angrebstyper	18		
4.2. Type a: Angreb gennem Sles- vig-Holsten	19		
4.3. Type b: Tung invasion mod Sjælland	20		

Forord

Hvad enten man kan lide det eller ej, er det forsvarets krigsmæssige værdi: evnen til at gennemføre egentlige militære operationer, kunne påføre en modstander tab (i materiel og personel) og selv overleve en modstanders angreb, som er det centrale værdimål for forsvaret, og som skal holdes op imod de ressourcer (personel, bevillinger, arealforbrug og andre ulemper), som samfundet investerer i dette forsvaret.

Fra denne værdi afleder man andre centrale værdier, f.eks. forsvarets krigsafholdende effekt, forsvaret som et bevis på solidaritet med ens allierede m.v. Disse sidste værdier, der i den udenrigspolitiske proces i fredstid måske er vigtigere, må alle antages direkte at afhænge af den krigsmæssige værdi.

De mange andre værdier, som man til lægger et forsvar, hvad enten dette er assistance til det civile samfund i kraft af redningstjeneste o.lign. eller supplerende dette i form af uddannelse, køberfunktion m.m.m. er kun sekundære værdimål, som dog — bl.a. fordi fredsperioderne er det normale — i den offentlige debat let får karakter af noget væsentligt.

Men bliver dette tilfældet, taber man hovedformålet: forsvarets krigsmæssige værdi af syne, og lader man disse sekundære værdier blive dominerende, vil forsvarets evne til at løse sin primære opgave langsomt forsvinde.

Derfor er det væsentligt i den offentlige debat at søge at indføre en form for forståelse af, hvordan forsvaret opnår en

ønsket krigsmæssig effekt, hvilke former for overvejelser der ligger til grund for de forslag om forsvarets konkrete sammensætning, som fremlægges, og hvilke muligheder for valg der overhovedet findes.

Den viden om de krigsmæssige forhold, som er en forudsætning herfor, er dels frembragt gennem århundreders erfaring, dels gennem livslange studier blandt de grupper af officerer, der gennem de højere stabe skaber et sammenhængende billede heraf. Der er derfor her koncentreret en meget betydelig og ofte umådelig detaljeret viden, som er baggrunden for forsvarschefens rådgivning af regeringen.

Men netop fordi forsvarschefens rådgivning er den ansvarlige myndigheds bedste råd, kan det ikke være af debatterende karakter, og den debat, som i stabe m.v. har ligget til grund for rådet, hviler på en bred og konkret detailviden, som i kraft heraf må omgærdes af en betydelig fortrolighed.

Som supplement til dette står den militære forsknings forsøg på at samle den store detailviden i sammenhængende modeller, som måske ikke kan gengive denne viden fuldt korrekt, men til gengæld fremstille den på en overskuelig måde.

Mange analytiske studier af de typer, som skal nævnes i dette hæfte, har allerede bidraget til de vurderinger, der i dag foretages i forsvaret om dettes krigsmæssige værdi, medens andre endnu er under udvikling til brug i forsvarets fremtidige planlægning.

1. Indledning

Forsvarets krigsmæssige værdi eller — som man mere almindeligt kalder det — forsvarets effekt, er den værdi, som landet opnår ved forsvarets såkaldte "produktion" af uddannede og udrustede kampenheder m.v. Ligesom enhver anden producerende virksomheds produkter, f.eks. en bil, tillægges værdi af ejeren (køberen) ud fra en vurdering af, om det at kunne disponere over produktet er fordelagtigt, f.eks. derved at ens transport bliver hurtigere, billigere og/eller behageligere, således må forsvarets effekt baseres på en vurdering, som det køvende — og betalende — samfund må foretage.

Hvor det enkelte menneske i sine anskaffelser kan tillade sig hurtige og mere eller mindre følelsesladede effektvurderinger, må man med så store systemer som et helt forsvar og med en køber, der er hele nationen, igennem en lang række analyser, før beslutningen om den ønskelige produktion — og dermed organisation og størrelse af forsvaret — kan tages. Man taler derfor ofte om, at man (f.eks. regering

og folketing) må have forelagt analyser, der viser sammenhængen mellem effekt (værdi) og omkostninger (cost/benefit-analyser). Og dermed bliver det at måle forsvarets effekt et betydningsfuldt arbejde, selv om det som forsvarslove o.lign. normalt fastlægger, er forsvarets produktionsapparat (organisation m.v.) og produkter (kampenheder m.v.).

Ligesom almindelige producenter gør et stort arbejde for at sørge for, at deres produkter falder i køberens "smag", d.v.s. forekommer disse værdifulde nok til at de vil købe dem, udfører forsvaret selv et betydeligt arbejde for at vurdere sin egen effekt (værdi). Når hertil lægges, at personen i forsvaret også udgør den eneste større gruppe af personer, som konsekvent studerer krigens forhold, må det erkendes, at selv om det principielt er køberens (d.v.s. samfundets) ret at købe efter sine egne værdidomme, er det overordentlig vanskeligt at opstille fagligt mere velbegrundede kriterier end dem, forsvarets egne folk kommer med.

2. Effektvurderinger

Effektvurderinger og efterfølgende effektkrav går på kryds og tværs gennem hele forsvarets hverdag og organisation, fastlægger uddannelseskrav og ligger til grund for anskaffelser, taktik m.v.

Lad os se på nogle simple eksempler for at forstå sådanne vurderingers komplicerede indhold.

2.1. Soldaten og håndvåbnet

Den enkelte soldat med sit håndvåben (gevær, maskinpistol el. lign.) har en vis

effekt mod forskellige mål, fortrinsvis personel. Den er en kombination af projektillets skadevirkning mod målet og træffesandsynligheden. Sidstnævnte bestemmes igen af våbnets ballistik (projektillets udgangshastighed og spredning over en middelbanekurve), sigtemidlernes nøjagtighed og skyttens dygtighed (som afhænger af uddannelse, fysisk og psykisk tilstand ved skudafgivelse m.v.).

For et givet mål, et givet håndvåben og en "middel"-skytte kan man så finde et

UDDANNELSE PÅ FELTSKYDEBANE. Gennem nøjagtige uddannelsesbestemmelser og kontrol med de opnåede resultater opnås løbende konkret viden om den effekt, den enkelte soldat med sit håndvåben kan yde i forskellige situationer. Foto: Kaj Grosen

passende effektmål, som typisk varierer med afstanden. Et sådant effektmål kan derefter anvendes til kontrol af opnået uddannelsesstade, og overvejelser om prisen for at opnå et vist niveau (pris givet ved antal timer på skydebane, antal øvelsesskud m.v.) kan så gennemføres.

Omgivelser, teknik og uddannelse

Men langt mere vidtgående problemer melder sig hurtigt, f.eks. ved anskaffelsen: Hvilke begrænsninger er der ivoirigt på soldatens brug af sit håndvåben? F.eks. hvor ofte optræder der mål, der er egnede for dette våben (pansrede mål bliver de mest almindelige på fremtidige kamppladser)? På hvilke afstande ses sådanne mål første gang (kæmpes der i åbent terræn, lukket terræn, eventuelt byer, ved dag eller ved nat m.v.)? Er der andre våbensystemer på kamppladsen, som i visse situationer er bedre (måske maskingeværer)? Er det bedre at opnå en ønsket træfning med mange projektiler, der hver for sig rammer dårligt (stor spredning), eller med få, der afgives med stor præcision (skal våbenkvalitet og uddannelse kunne erstatte en større forsyningstjeneste)?

Og med disse og andre overvejelser vil vurderingerne af håndvåbens effekt fortsætte, idet disse hele tiden er afhængige af de fortløbende ændringer i ens opfattelse af *omgivelserne* (modstanderens og egen optræden på kamppladsen, terrænet m.v.), *teknikken* (selve våbnet og dets sigtemidler) og *personellet* (uddannelsesmuligheder og -stade, f.eks. også ved genindkaldelser m.v.).

Overfor en sådan effekt kan så endelig omkostningerne ved at opnå den opstilles: anskaffelse, vedligeholdelse og (som før omtalt) uddannelse.

2.2. Våben med automatiske funktioner

Som næste eksempel vil vi se på et luftværnsraketsystem, f.eks. et HAWK-batteri. Her foretages kun meget sjældent egentlige skydninger, dels fordi hvert missil er meget dyrt, dels fordi det, der skal træ-

nes: den korrekte betjening af systemet, kan øves uden dette. Langt de fleste funktioner er automatiske, f.eks. opsporing af målet, missilets styring og træfning, og effekten lader sig derfor beregne med ganske god sikkerhed ved hjælp af tekniske analyser, når blot betjeningspersonnellets reaktioner er rimeligt kendte fra øvelser.

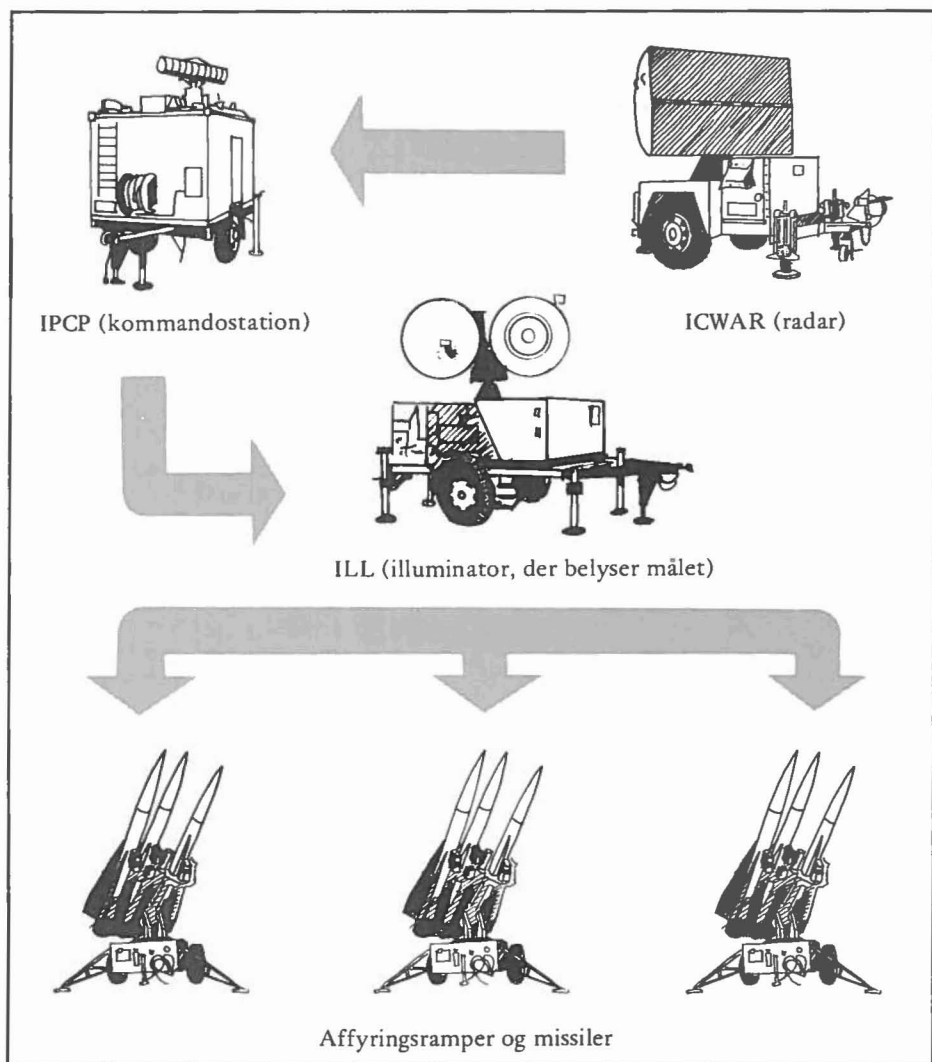
Konstruktion af hændelsesforløb

Har man først gennem disse tekniske analyser opstillet en model til beregning af effekten under forskellige forhold, kan man med denne simulere (spille) alle de situationer, man forventer, der forekommer i en krig, f.eks. fjendtlig flyvirksomhed af forskellig art, disse fly's anvendelse af elektroniske modmidler eller gennemflyvning af batteriets virkeområde på en måde, der vanskeliggør skydningen (f.eks. ved at flyve lavt) m.v. Forskellige forslag til skyderegler (skal man skyde 1 eller 2 missiler mod et mål?) kan afprøves, og har man flere batterier til rådighed, kan man beregne den bedst mulige anvendelse og indsættelse (deployering) af dem.

Man får ad denne "syntetiske" vej et væld af oplysninger om forventet krigsmæssig effekt, oplysninger, som man ingen mulighed har for at skaffe sig gennem almindelig øvelsesvirksomhed, men også oplysninger, som er kritisk afhængige af de tekniske analyser, de er baseret på, analyser, som det ofte er vanskeligt at gennemføre med den sikkerhed, man kunne ønske sig.

Effektmodeller

Selvfulgelig prøver man at inddrage krigs-erfaringer, men det er vanskeligt. Man må først udarbejde effektmodeller for det materiel, der faktisk var med, dernæst prøve at beskrive de operationer, der fandt sted, og så sammenligne modellerens resultater med de erfaringer, der foreligger. Afgivelser, der bl.a. kan skyldes tilfældighedernes spil, må forklares, og først da kan en eventuel tilretning af modellerne ske. Til sidst må man så overveje, hvor meget af denne tilretning man tror

HAWK-SKYDEENHED. HAWK-luftværnsmissilsystemet kan bl.a. operere i uafhængige skydeenheder, sammensat som vist på billedet.

Skydeenhedernes effekt er betinget af et samspil mellem en radar (Improved Continuous Wave Acquisition Radar, ICWAR, som finder målet), en illuminator (ILL), som belyser målet, så missilerne kan "se" det, og af selve missilerne, som bringer den ødelæggende sprængladning op til målet. Enheden styres af en kommandostation (Improved Platoon Command Post, IPCP).

Detaljerede tekniske analyser af de enkelte dele er den mest almindelige vej til at bestemme hele enbedens effekt, da egentlige krigsmæssige skydninger er meget dyre og derfor kun benyttes til at understøtte de tekniske effektberegninger.

er relevant for det materiel, man selv ønsker at vurdere.

Udarbejdelsen af effektmodeller er derfor blevet et omfattende arbejde, men mange kræfter er sat ind på det, og gennem samarbejdet i NATO foreligger der et væld af oplysninger, man kan trække på.

Effektmodellernes betydning ligger måske især deri, at de muliggør skøn over værdien af ændringer i materiellets tekniske opbygning, ændringer, som den teknologiske udvikling muliggør og som en effektmæssig bonus måske gør økonomisk attraktiv.

2.3. Et søslag

Som sidste eksempel vil jeg tage et søslag, d.v.s. en kamp mellem to krigsskibsstyrker, hver eventuelt assisteret af fly. Her forekommer et meget stort antal begivenheder, som alle har indflydelse på de deltagende våbensystemer: Kanoner, torpedoer, missiler m.v., på de radarsystemer, der i hver styrke overvåger kamppladsen, på de kommunikationssystemer, der formidler oplysninger og ordrer inden for styrkerne, samt på de modmidler, der sættes ind.

Dernæst må den menneskelige indgriben i kampen vurderes. Det er især de to kommanderendes reaktioner og beslutninger, der er afgørende. Hvad søger de at opnå, hvordan opfatter de den information, de har adgang til, og hvad beordrer de gjort?

Beskrivelse af kampens enkeltheder

De mulige forløb af en sådan kamp kan være stærkt varierende. En egentlig samlet model som foran nævnt for større våbensystemer er sjældent mulig at opstille, men man kan lave en beskrivelse eller efterligning, en såkaldt simulation, af kampen. Denne gengiver mulige forløb af kampen med styrkernes detektion (opsporing) af hinanden, kommandoforløb, ildåbning, manøvrer, træfning, skadeberegninger etc.

Når det erindres, at de indgående våbensystemers effekt hver for sig — for at få rimelig realisme — må beskrives ved en

model som foran nævnt, ses det, at disse større kampsimulationer — for overhovedet at kunne gennemføres i rimelig tid — må assisteres af datamater, som tager sig af alt det "tekniske".

Kampsimulationer til træningsbrug

Igen her kan sådanne simulationer bruges til mange ting: I denne forbindelse først og fremmest til — ved at blive brugt i en række forskellige situationer, eventuelt med forskellige kommanderende i funktion — at få et generelt indtryk af forskellige flådestyrkers indbyrdes effekt, f.eks. som udtrykt ved tab på hver side, realisering af bestemte mål (forcering af særlige farvande o.lign.).

Med det uhyre antal forskellige forløb og udfald, selv en ganske veldefineret kamp kan få, må man ofte nøjes med det ovenfor omtalte generelle "indtryk" af effekten — en matematisk korrekt formel for dens beregning vil det være uoverkommeligt at bestemme.

Men simulationer er også et fortræffeligt middel til træning af styrke- og skibschef, som herigennem stilles over for en række "syntetiske" kampsituationer, i hvilke de skal reagere, og hvor konsekvensen af deres reaktioner derefter vises.

Og til støtte for overvejelser om indføring af nye skibstyper, nye våbensystemer m.v. er rådigheden over en kampsimulationsteknik værdifuld.

2.4. Effektvurdering og modstander

Lad disse tre eksempler være nok til at give en fornemmelse af, at der findes metoder, der kan give oplysninger (om end ikke fuldstændige) om den forventede effekt hos de af forsvaret producerede kampenheder, metoder der søger at bygge op helt nede fra den enkelte materielgenstand og den enkelte soldat (hans uddannelse og dygtighed) til mere sammensatte modeller og simulationer.

Værd er det måske her til sidst at pointere, at al effektvurdering afhænger af den modstander, kampen føres imod. Når hans materiel, teknik m.v. ændres, ændres vort effektmål også.

3. Forsvarets elementer

Hvis man ønsker at prøve at få et overblik over forsvarets samlede effekt, må man stole på de mange grundlæggende effektvurderinger og begynde sine overvejelser fra et vist niveau. Når en fremstilling som denne skal være almindeligt tilgængelig (og uklassificeret), må dette niveau være så højt som muligt. Jeg har derfor valgt at betragte store kampenheder, de typer, der er brugt, er valgt mere ud fra de forskellige tidsmæssige forløb af effektforholdene, som er karakteristiske for den enkelte type, end ud fra den absolutte størrelse.

Man kan også sige, at den absolutte størrelse af en større kampenheds effekt afhænger af budgettet (f.eks. afgør dette, om man har en brigade eller den 3-4 gange større division), mens det tidsmæssige forløb af effekten afhænger af enhedens type (f.eks. en eskadrille fly eller en torpedobåds-flotille).

3.1. Seks elementer

Disse større kampenheder eller — som her kaldet — elementer, med hvilke jeg vil forsøge at klarlægge forskellige betragtninger vedrørende forsvarets samlede effekt, er følgende 6:

1) en hærenhed: det kan være en brigade eller det samlede dansk-tyske korps (= 2 divisioner) i Slesvig-Holsten,

2) en overfladekampenhed (af søværnet): et antal korvetter og/eller motormissilbåde, eventuelt med tilhørende landbaserede våbensystemer,

3) en ubådsenhed: et antal ubåde,

4) en mineenhed: en søminespærring (af et farvand),

5) en flyenhed: et antal fly med tilhørende base, med mulighed for anvendelse

både offensivt (f.eks. som støtte til hær og flåde) og defensivt, og

6) en luftværnsenhed: et overfladebaseret luftværnssystem, typisk bestående af raketbatterier o.lign.

At opdele forsvaret (eller den største del deraf) i sådanne typer er en grovsortering, som dog kan retfærdiggøres ved den overskuelighed, der derved kan opnås. Er denne overskuelighed anvendelig, kan man senere foretage finere sorteringer, supplere med de typer af kampenheder, som ikke er med her m.v. og derved nærme sig en beskrivelse, som kan danne en ansvarlig baggrund for et endeligt råd om forsvarets størrelse og sammensætning.

3.2. Karakteristiske tider

Der er behov for at definere forskellige *tilstande*, som eksisterer i visse tidsperioder, adskilt af bestemte *begivenheder*, som sker på særlige tidspunkter. Der er valgt følgende:

— *Fred*, d.v.s. tiden frem til at en krise er så stor, at mobilisering (begyndende på M-dag) iværksættes. Normalt vil en række mindre beredskabsforøgelser være foretaget inden da, måske især sådanne, som gør selve mobiliseringen hurtigere.

— *Forberedelse*, d.v.s. tiden mellem M-dag og den dag, da krigen begynder (K-dag), hvadenten denne erklæres eller blot konstateres (ved angreb, ikke nødvendigvis mod danske styrker).

— *Ventetid*, d.v.s. tiden fra K-dag og til krigen udvikler sig sådan, at det pågældende element aktivt indtræder i kampen (f.eks. angribes el.lign.). Lad dette tidspunkt kaldes A-dag (angrebsdag).

INFANTERI I PANSREDE MANDSKABSVOGNE indgår sammen med kampvogne og selvkørende artilleri som et væsentligt element i den omtalte bærenhed

For en del — især de stærkt mobile elementer — kan K- og A-dag være sammenfaldende.

Denne — også her stærkt forenklede — opdeling har sin betydning for vurdering af de enkelte elements effekt:

- Før M-dag har man det normale fredsberedskab, hvor enhederne har en effekt, der er afgørende i såkaldte kupsituationer. Dette beredskab er dyrt, bl.a. fordi det belaster forsvaret i den (lange) fredperiode.
- Fra M- til K-dag mobiliseres forsvaret og — er tiden lang nok — bringes op på fuld krigseffekt. K-dagen kan betyde en afbrydelse af den fortsatte mobilisering; om det sker, afhænger af en række forhold, karakteristisk for elementet.
- Fra K- til A-dag kan vore styrker blive udsat for en såkaldt forbekæmpelse, f.eks. gennem flyangreb, således at disse styrkers effekt er tilpas ringe, når A-dag oprinder. Samtidig kan vore styrker blive tvunget ud i sekundære operationer, som kan slide dem op før det egentlige angreb

mod vort område, det angreb som det er deres primære opgave at imødegå, indtræffer.

3.3. Element 1: Hærenhed

Hærens enheder har under fred normalt en relativt lille effekt, som opretholdes af det faste personel inden for det normale fredsberedskab. Mindre forøgelse kan ske før mobilisering.

Ved mobilisering bringes enhederne på fuld styrke og udrustning klargøres, enhederne deployeres (forlægges) til deres krigsplacering, og en supplerende uddannelse søges givet.

Selv med vort hurtige mobiliseringssystem må man nok forvente, at det varer dage og ikke timer, før hærens enheder er klare og på deres krigsplacering, og man kan snildt bruge yderligere et par uger til den supplerende uddannelse, før fuld effekt opnås.

Efter deployering til beredskabsområderne er hærens enheder normalt ved brug af spredning og skjul særdeles vanskelige at bekæmpe f.eks. fra luften. Skinangreb kan være den eneste måde at tvinge hæ-

ren ud af sine ventepositioner på, så de bliver sårbare for flyangrebene. Hjemmeværnets evne til at observere og eventuelt afsløre sådanne skinangreb kan være af stor betydning.

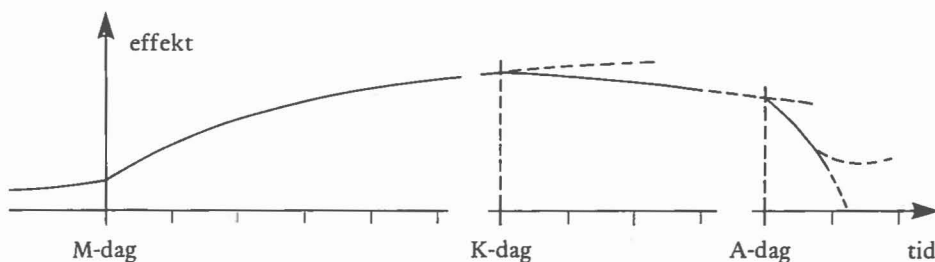
Under selve den kamp, en angriber påtvinger os (på A-dag og derefter), vil hærens effekt selvfølgelig falde som følge af de uundgåelige tab. Hvor meget dette fald bliver, afhænger fortrinsvis af styrkeforholdene, men også sådanne forhold som for lange frontlinier i forhold til egne styr-

ker (hvorved normal hvile for personellet forhindres) kan få effekten til at falde drastisk.

Skulle et angreb blive afvist, kan en vis effektforøgelse, dog ikke tilbage til udgangsniveauet, finde sted ved reparation af materiel, nye forsyninger og personel-erstatninger.

Med denne korte karakterisering over jeg da at lade kurven i figur 1 samle udviklingen af et hærelements effekt.

Figur 1: Et hærelements effekt

3.4. Element 2: Overfladekampen

Disse enheder vil i vore farvande fortrinsvis bestå af motortorpedo- og motormissil-

både samt nogle korvetter og fremtidig også nogle missilbatterier på land, som kan supplere de skibsbårne missiler på særlige steder.

Søværnets sejlene enheder har normalt

KORVET AF NIELS JUEL-KLASSEN. Den nye korvette type udgør – sammen med motortorpedobåde og motormissilbåde af Willemoes-klassen – det væsentligste danske bidrag til Enhedskommandoens overfladekampenheder

et højt fredsberedskab (få eller ingen værnepligtige), og omstilling til krig, bl.a. deployering til rigtige farvandsafsnit, kan ske gradvis og i betydelig udstrækning inden M-dag.

I perioden M- til K-dag kan en høj effekt opretholdes, idet dog mange kriseepisoder (f.eks. chikane af civil trafik, brud på nationale og internationale sejlansninger m.v.) kan slide stærkt på materiel og personel, så effekten falder noget.

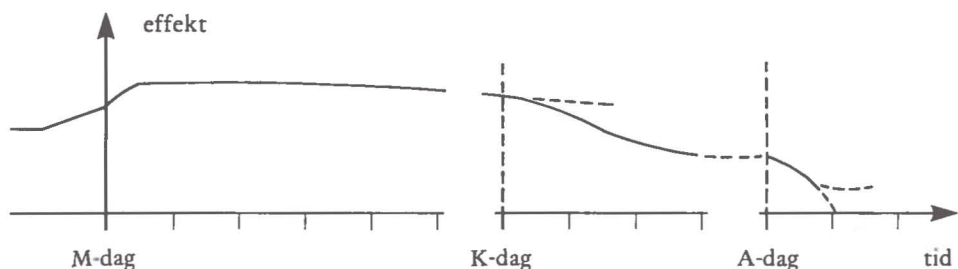
Efter K-dag er skibe på søen lette at opdage og angribe fra fly, og selv om der

bruges betydelige kræfter på et luftforsvar, er de søbårne enheders overlevelse kort. Nogen beskyttelse kan fås i havne, og eventuelle landbaserede (mobile og derfor skjulte) missilbatterier vil kunne overleve som hærens enheder.

Når enhederne sættes i kamp (A-dag), vil de hurtigt blive nedslidt: en del sænket, flere beskadiget (må repareres), og øvrige må genforsynes, før kamp kan genoptages.

Figur 2 prøver at gengive disse forhold.

Figur 2: Et skibselements effekt

UBÅD AF DELFINEN-KLASSEN. Denne ubåd er specielt konstrueret til at kunne operere i de læge (lave) danske farvande

3.5. Element 3: Ubådsenhed

Disse enheder har samme høje beredskabs-
evne som overfladestyrkerne og kan altid
deployeres til deres krigsoperationsområ-
der allerede i fred.

Deres store udholdenhed resulterer i,
at et langvarigt beredskab (f.eks. lang tid
fra M- til K-dag) kan opretholdes med
kun begrænset effektnedgang.

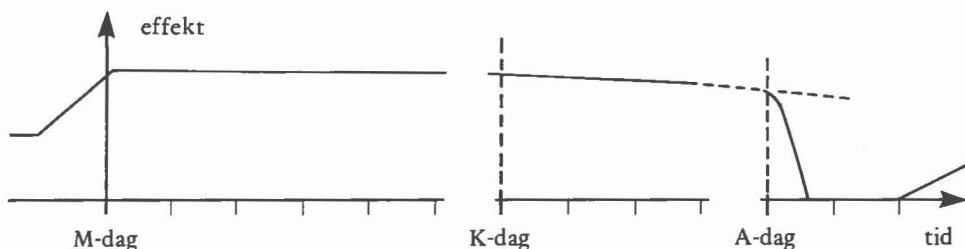
Efter K-dag er de særdeles vanskelige
at bekæmpe, så længe de ikke selv går til

angreb, og selv store fjendtlige anti-ubåds-
styrker (helikoptere og overfladeenheder)
kan ikke hindre deres fortsatte effekt.

Under angreb (A-dag) vil de blive op-
daget og søgt bekæmpet. Er antallet af
værdifulde fjendtlige mål stort nok, sky-
der de sig tomme for torpedoer, og over-
levende enheder må i havn for at genfor-
synes. En både risikabel og tidkrævende
operation.

Figur 3 søger at illustrere dette.

Figur 3: En ubådsenheds effekt

3.6. Element 4: Mineenhed

I fred er effekten nul. Udlægning – i al
fald af begrænsede dele – kan ske under
fred, men vil i fuldt omfang nok blive be-
traktet som et meget alvorligt skridt.

Udlægningen er ganske tidsrøvende
(flere dage) og kan næsten kun udføres
før K-dag, hvis en modstander (som her)
må forventes at kunne mønstre betydelige
flystyrker.

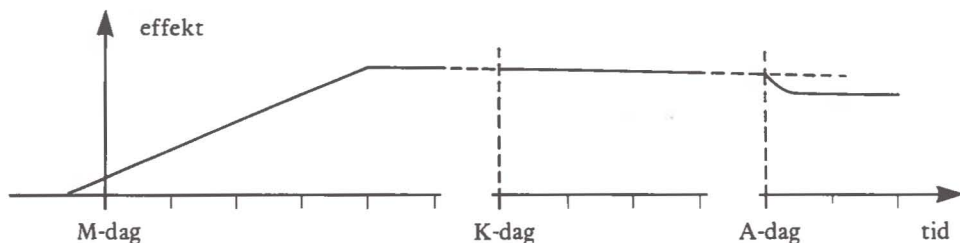
*SØMINER udlægges – for såvidt angår
det danske søværn – fortrinsvis fra over-
fladeskibe, her fra en egentlig minelægger*

Når først et felt er udlagt, er det vanskeligt at fjerne det. Minestrygning er særdeles tidkrævende, og næppe gennemførligt med en modstanders styrker placeret på en nærliggende kyst. En forcering kan

selvfølgelig foretages (med de tab, det kræver), men feltets effekt reduceres kun lidt heraf.

Et forløb som angivet på figur 4 er derfor rimeligt.

Figur 4: En minerings effekt

3.7. Element 5: Flyenhed

Flyvevåbnets flyvende enheder skal tages under et, selv om de ikke alle er fuldt ombyttelige i de forskellige roller, de kan udføre: luftforsvar eller offensive operationer. Men de er alle kendetegnet ved stort fredsberedskab (fast personel med fortløbende intens uddannelse) og afhængighed af store baser.

bende intens uddannelse) og afhængighed af store baser.

Mobilisering betyder derfor primært, at baserne bliver bedre forsvaret, repareret m.v. end fredsbeholdningen tillader, men dette vil ikke fremgå af effektkurverne.

Flybaserne (flyvestationer og eventuel-

F-16. Dette moderne kampfly kan anvendes både som luftforsvarsfly og til offensive operationer

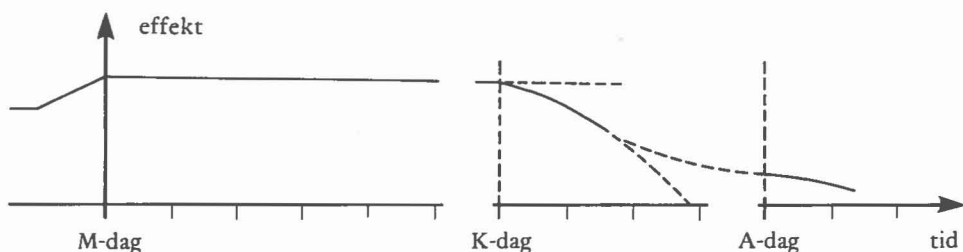
le civile lufthavne, der overtages i krig) kan næppe undgå en modstanders forsøg på bekæmpelse straks efter K-dag, bl.a. fordi vore flys brede anvendelsesområde og store geografiske fleksibilitet næppe tillader, at de passivt afventer et direkte angreb på dansk (-tysk) område.

I det luftforsvar, som egne fly vil udføre for forsvaret af egne baser samt andre af vore styrker, f.eks. søværnets overfladeenheder, vil der ske en ikke ubetydelig nedslidning straks efter K-dag, og selv

om man måtte ønske at kunne "gemme" intakte flystyrker til f.eks. en A-dag, lader det sig nok ikke gøre. Om det overhovedet for flyvevåbnet er relevant at tale om forskel mellem K- og A-dag, er nok tvivlsomt.

Hvor langt fly-styrkerne nedslides (til nul måske), afhænger helt af udviklingen af luftkrigen i Centraleuropa, indflyvning af forstærkninger m.v., men en udvikling som skitseret på figur 5 er en af de mange muligheder.

Figur 5: En flyenheds effekt

3.8. Element 6: Luftværnsenhed

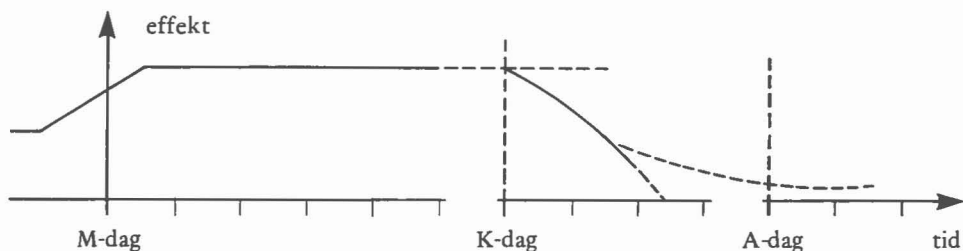
Også her er der et rimeligt højt fredsberedskab, som umiddelbart kan øges til fuld effekt på M-dag (eller før, om ønsket).

Hvis en modstander — som forventet — starter en bekæmpelse af vore enheder ved brug af fly straks efter K-dag, vil disse

enheder være i fuld aktivitet herfra (K- = A-dag). De vil hurtigt blive stedfæstet (da de jo skal fungere) og søgt nedkæmpet, og selv vil de hurtigt bruge deres beholdninger. Deres indsats må især ses som et bidrag til hele luftkrigens indledende fase, og at deres indsats måske bliver kort, er mindre væsentligt.

Figur 6 søger at beskrive udviklingen.

Figur 6: En luftværnsenheds effekt

3.9. Supplerende bemærkninger

Af denne måde at beskrive elementerne på: den tidsmæssige udvikling af en ikke nærmere defineret effekt, fremgår det klart, at det kun kan være enkelte sider af forsvarets samlede effekt, jeg på denne måde vil søge at klarlægge.

Ved andre beskrivelsesformer — f.eks. en der tager hensyn til elementernes bevægelighed, hvor minefeltet er det helt statiske, hærens enheder, luftforsvaret og ubådene langsomt bevægelige, søværnets

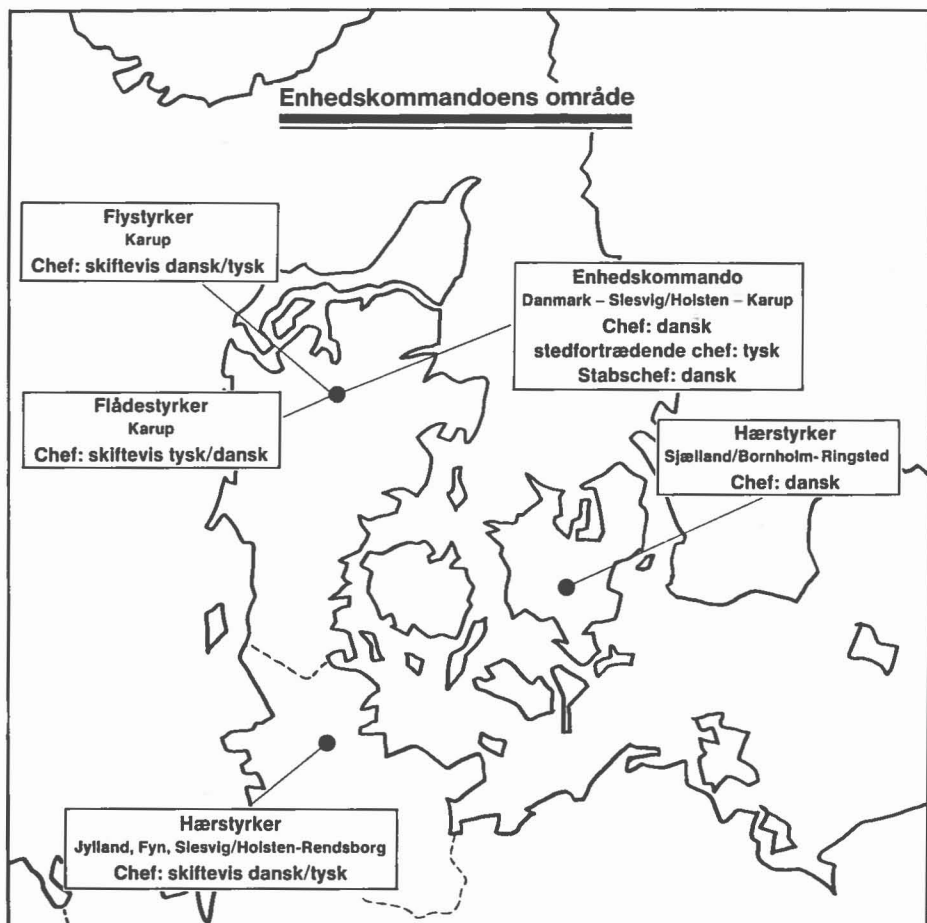
overfladeenheder (de skibsbårne) væsentligt hurtigere, mens fly kan indsættes overalt — vil man kunne få andre betragtningsformer frem, betragtningsformer som man så må se at kombinere med de konklusioner, man har draget af nærværende beskrivelsesform.

Lidt vil jeg prøve at råde bod på senere i teksten, men igen pointere, at denne fremstilling af elementernes effekt kun har til formål at trække nogle hovedkonklusioner frem til videre overvejelse.

4. Elementernes samspil

Lad os nu acceptere — trods de mange forbehold, der allerede er taget og de mange, andre kan tilføje — at de i *kapitel 3* fremlagte kurver repræsenterer rimelige træk af de forskellige forsvarselementers effekt.

Højden af kurverne (effektens "absolutte" værdi) er et spørgsmål om, "hvor meget" der er af det pågældende element (en brigade eller en division, 1 eller 7 eskadrier fly m.v.).

Og lad os i dette kapitel se på det samlede forsvar af Enhedskommandoens område (BALTAP), det vil sige land- og søområdet fra Bornholm, Lybæk-Hamborg og nordover, forsvaret af de dansk-tyske styrker i dette område, eventuelt forstærket udefra.

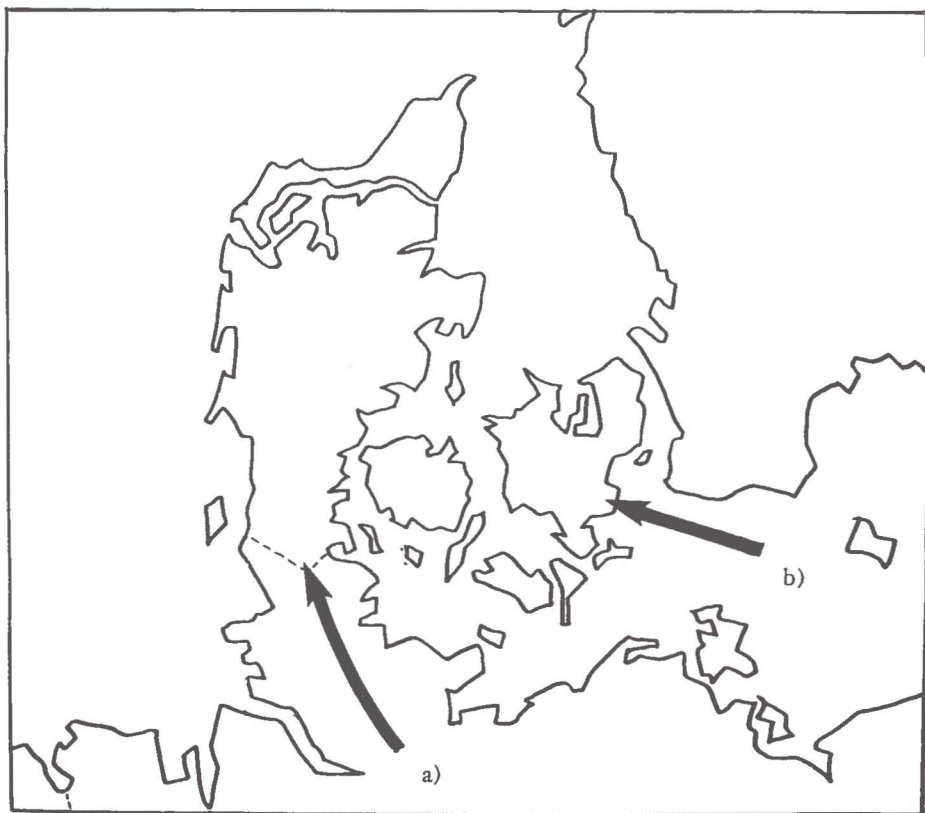
4.1. Fire angrebstyper

Som anført i *kapitel 2* om de metoder, der anvendes ved effektivvurderinger og de forhold, effekt afhænger af, må man fastlægge, hvilke angreb man ønsker at vurde-

re et forsvars effekt imod. Uden at ville tage stilling til, hvad der er muligt eller sandsynligt – dette afhænger helt af, hvad en mulig modstander ønsker at opnå ved et angreb mod Enhedskommando-området – kan man skitsere forskellige angrebstyper, som hver for sig kan illustrere et givet forsvars effekt.

Lad disse angrebstyper være:

- a) Et massivt hær-angreb gennem Slesvig-Holsten mod den jyske halvø.
- b) En tung invasion mod Sjælland, med brug af luftlandsætninger og gammel-

Enhedskommandoens område kan angribes på mange måder. Her er to forskellige typer af angreb:

- a) gennem Slesvig-Holsten*
- b) en tung invasion mod Sjælland*

kendte landgangsskibe i den indledende fase, opfølgestykker, som kommer ind via havne, og ialt overførende betydelige hærstyrker, udrustet som normalt med kampvogne, artilleri m.v.

Denne invasionstype er gentagne gange set udført umiddelbart uden for vore egne kyster.

- c) En let invasion mod Sjælland, primært fremført og vedligeholdt med fly og luftpudefartøjer, og omfattende noget lettere hærstyrker end anført i b), men med større spredning og måske i større mængder.
- d) Et maritimt fremstød gennem Fehmarn Bælt og op mod Store Bælt-området, fremført af flådestyrker og støttet af en række lettere landsætninger på dominerende kyststrækninger.

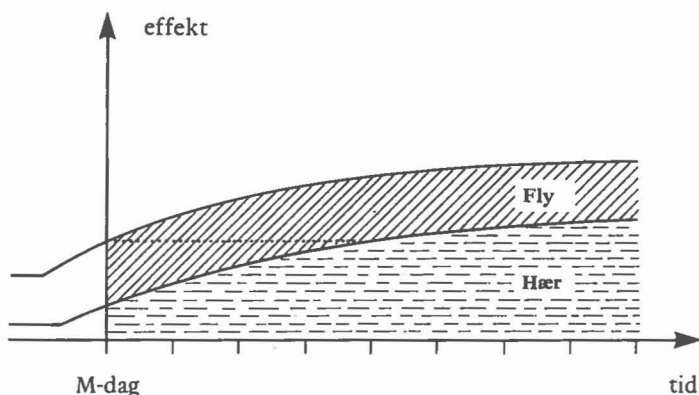
Som sagt ovenfor: disse angrebstyper er ikke opstillet ud fra, hvad der er muligt eller sandsynligt, men de er valgt for at illustrere det komplicerede i valg af og sammensætning af den forsvarsstyrke, der skal imødegå dem.

4.2. Type a: Angreb gennem Slesvig-Holsten

Her har fortrinsvis hærstyrker effekt. Flystyrker kan — navnlig i bevægelige situationer — have nogen effekt, men luftangreb på pansrede enheder er ikke særlig givtigt.

På figur 7 er vist, hvorledes den samlede effekt opbygges efter M-dag, idet det skal bemærkes, at der er valgt ganske arbitrære (vilkårlige) forhold mellem de to elementers absolutte effekt.

Figur 7: Effektopbygning efter M-dag

Bemærk at flyvevåbnets udgangseffekt er højere end hærens, hvilket skyldes flyvevåbnets daglige høje beredskab.

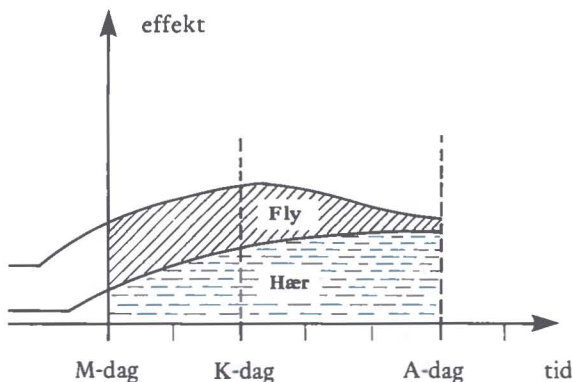
Det ses, at efterhånden som hærens styrke vokser, bliver afhængigheden af fly for at opnå en vis forsvarseffekt mindre. Hvis man — for at

imødegå det nævnte angreb — har behov for en vis effekt, f.eks. som angivet ved den stiplede linje, ses det, at man omkring M-dag fortrinsvis må stole på effekten fra fly, mens man senere — nemlig fra det tidspunkt den stiplede linje skærer hær-kurven — måske udelukkende kan forlade sig på hærenheder.

Vælger — eller opnår — en angriber en ret tidlig K-dag (d.v.s. at vor mobilisering — baseret på varslene om angriberens hensigter — kun er kort før krigsudbruddet), og vælger han en noget senere A-

dag (f.eks. fordi denne front ikke er den mest betydningsfulde), vil forsvarets effektkurver kunne få et forløb som skitseret i figur 8.

Figur 8: Effektkurver ved K- og A-dags placering i forhold til M-dag

Selv efter K-dag kan hærens effekt formentlig stadig øges noget trods tab p.gr.a. angriberens luftangreb, medens flyenes indsats må forventes at falde som følge af den nedslidning, angriberen vil opnå ved sin bekæmpning af disse efter K-dag.

Selve valget af A-dag kan så — hvis det ikke allerede er truffet ud fra helt andre (overordnede) betragtninger — foretages ved at sammenligne forsvarets effektkurve med angriberens og finde det for sidstnævnte gunstigste tidspunkt.

4.3. Type b: Tung invasion mod Sjælland

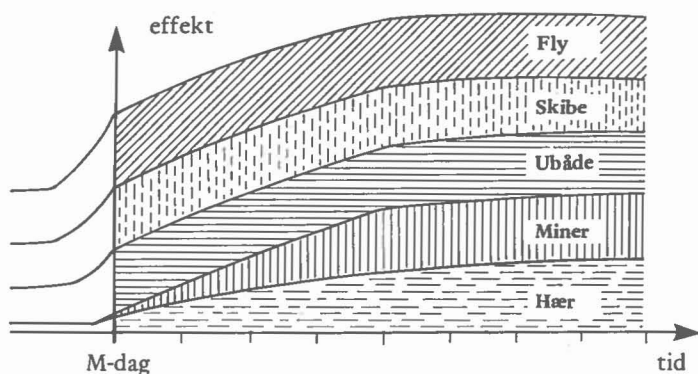
Under denne operation er der væsentligt flere elementer, der kan komme i virksomhed:

- ubåde
- miner
- overfladeenheder (skibe)
- fly
- hær.

Figur 9 viser, hvorledes disse elementers effekt opbygges efter M-dag, idet der igen gøres opmærksom på de ganske vilkårlige forhold mellem de enkelte elementers absolutte effekt. Der er — som det ses — regnet med højere beredskab for elementerne fly, skibe og ubåde end for miner og hær, jvf. afsnit 3.3.-3.7.

Se næste side øverst.

Figur 9: 5 elementers effktopbygning efter M-dag

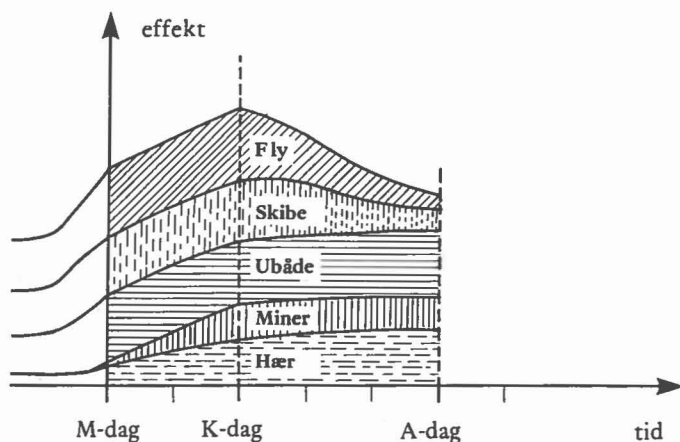

Man ser klart heraf, hvordan effekten i begyndelsen består af ubådene, suppleret af de meget fleksible (men også dyre) overfladeenheder (skibe) og fly, og at man – hvis tidsforløbet tillader det – senere måske kan tillade sig at nøjes med at lade ubåde, miner og hærenheder levere den

ønskede effekt, jvf. tilsvarende situation i figur 7 i afsnit 4.2.

Man kan nu jonglere med forskellige placeringer af K- og A-dag. En tidlig K-dag (som hindrer mineringen) og en sen A-dag (hvor udsatte elementer kan være reduceret ved forberedelse) kan resultere i kurverne på figur 10.

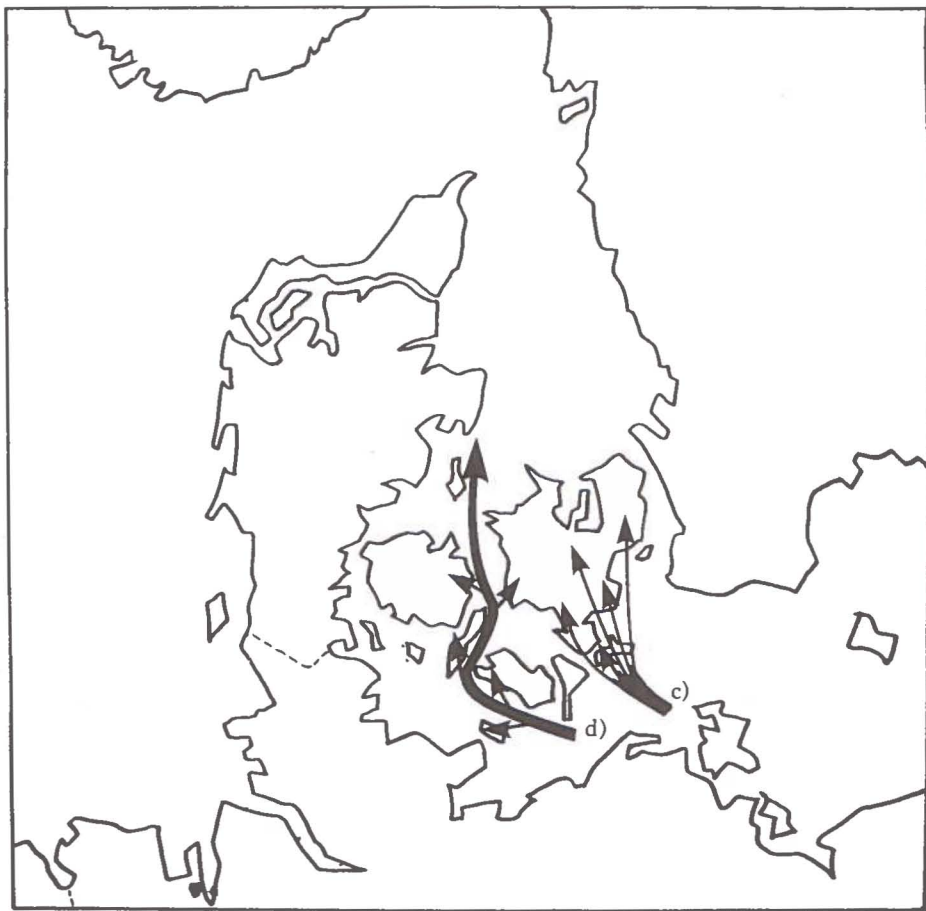
Figur 10: Effektpåvirkning ved K- og A-dags placering

Det bliver her ubåde og hærenheder, der må levere den væsentligste effekt på selve angrebsdagen. Om dette er nok, eller om man også nødes til at bruge og dermed formentlig opslide, hvad der er tilbage af skibe og fly, ja det er en rent operativ afgørelse i den givne situation, afhængig af kampsituationen i hele Enhedskommandos område.

4.4. Type c: Let invasion mod Sjælland

De fartøjer (fly og luftpudebåde), som fremfører en sådan invasion, kan ikke bekæmpes af ubåde, ligesom minefelters virkning er særdeles ringe. Til gengæld betyder fartøjernes lethed og den større spredning, hvormed de forventes at kom-

To andre typer af angreb mod Enhedskommandos område er her illustreret:

c) en let invasion mod Sjælland

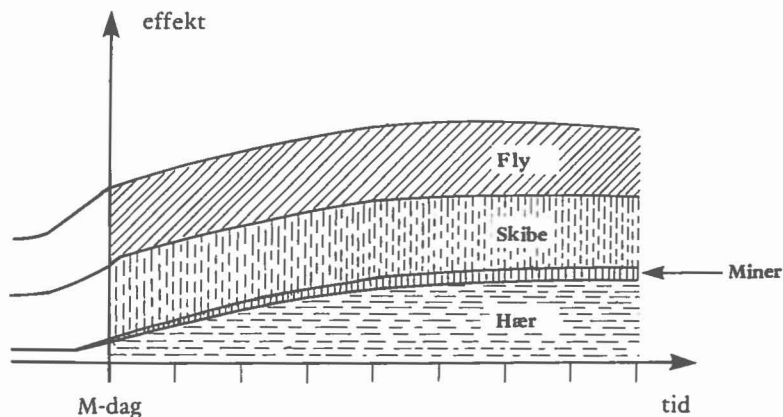
d) et maritimt fremstød mod Store Bælt

me, at overfladeenheder og fly får en større effekt end mod den tunge invasion, ligesom hærens enheder har større kampkraft mod de lettere udrustede invasionstropper.

Figur 11 viser et muligt forløb af den

samlede effekt, en figur, der kan sammenlignes med *figurerne 7 og 9 i afsnittene 4.2. og 4.3.* Det er nok tvivlsomt, om man i denne situation — selv med fuldt mobiliserede hærstyrker — kan undvære fly og krigsskibe.

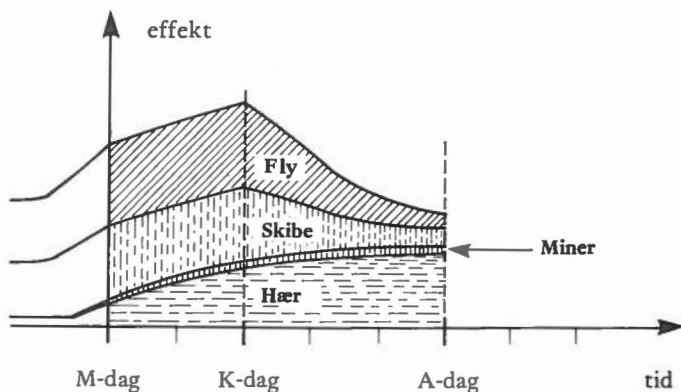
Figur 11: Effektopbygning for 4 elementer

På figur 12 er udviklingen efter en tidlig K-dag frem til en sen A-dag skitseret. I

denne situation er det hæren, der er største leverandør af forsvarseffekt.

Figur 12: Effekt ved tidlig K-dag og sen A-dag

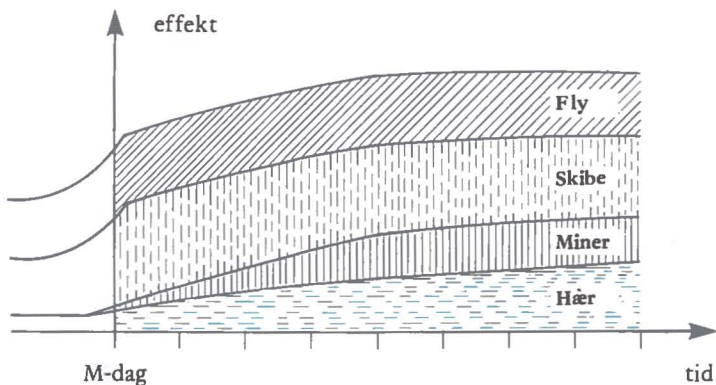
4.5. Type d: Fehmarn Bælt-angreb

Formålet med et sådant angreb tænkes for angriberen at være at skabe en række positioner op i Store Bælt-området, således at uhindret passage frem til disse er mulig. Herved kan invasion mod Sjælland og Fyn/Midtjylland ske fra en række steder, og alene denne trussel kan være kri-

tisk for hele forsvaret af Enhedskommando-området.

Der forventes fortrinsvis anvendt let fartøjsmateriel, mod hvilket ubåde og miner har beskeden effekt. De landsætninger, der støtter angrebet, indsættes fortrinsvis på steder, hvor hærens hovedenheder — p.gr.a. manglende amfibisk kapacitet — ikke kan indsættes. Effektførløb kan derefter skitseres som i figur 13.

Figur 13: Effektopbygning efter M-dag

K- og A-dags placeringer og de deraf flydende overvejelser overlades helt til læseren.

4.6. Luftværnselementets rolle

Det skal bemærkes, at luftværnselementet tilsyneladende ikke er kommet med i disse betragtninger. Det skyldes ikke, at det er betydningsløst, men blot at det — ved mere detaljerede betragtninger, som det her bliver for langsommeligt at gennemføre, men som selvfølgelig ligger begravet i mere detaljerede beregninger — virker indirekte, dels ved den overlevelse, fly- og flådestyrker trods alt har, dels ved den nedsættelse af angriberens flyvevåbens effekt, som viser sig ved f.eks. hærens effektkurver.

4.7. Angrebshensigter og forsvareffekt

Op sådan kan man blive ved med at betragte nye angrebstyper, jonglere med M-, K- og A-dage, kombinere egne styrkers effektførløb med muligheden for forstærkning udefra m.v.

En modstanders angrebshensigter er jo ikke kun betinget af vort forsvar. Angrebsmålene (hvilke områder skal være erobret inden hvornår) fastlægges formentlig ud fra en overordnet strategi for et sammenhængende angreb mod NATO. Angrebstypen vælges så efter sandsynligheden for at opnå målet og den indsats (herunder

de tab), der er nødvendig hertil. Og her spiller så forsvarrets sammensætning en betydelig rolle.

Alt i alt opnår man så til enhver tid en opfattelse af, hvilken balance der bør være mellem de forskellige elementer, for at ens forsvarseffekt kan være ligeligt fordelt på de angrebsforløb (angivet ved styrke, tid og sted), som er mulige. Og ordet ligeligt skal forstås derhen, at ikke een af de mulige angrebstyper forekommer en angriber særligt attraktiv, d.v.s. at vor forsvars-"kæde" består af relativt set lige stærke led.

4.8. Andre forsvars-kombinationer

For ikke at afspore en eventuel diskussion skal jeg tilføje, at kurver og udviklinger som foran skitseret også giver anledning til at studere, om de enkelte elementer kan udformes anderledes, bl.a. ved udnyttelse af den teknologiske udvikling m.v. F.eks.: Er mindre sårbarhed for fly og baser ønskelig? Kan mineringernes etablering sikres bedre? Kan hærens mobilitet forøges? — og sådan fremdeles. Hertil udføres omhyggelige cost/effectiveness studier.

Men denne diskussion er det ikke tanken her nærmere at gå ind på; den er mere af rent militærfaglig karakter.

5. Dansk forsvars sammensætning

5.1. Effektstudier i alliance-sammenhæng

Hidtil har vi fortrinsvis beskæftiget os med at se på metoder til *effektvurdering* og på typiske *elementer*, som kan virke sammen i bestemte *situationer* i NATO-forsvaret af *Enhedskommando-området*. Ved brug af sådanne metoder — enten som her beskrevet eller af mere intuitiv karakter, således som stables dybtgående erfaringer og detailviden tillader — kan man finde frem til størrelsen af de enkelte elementer, som bør indgå i områdets forsvar, således at dette i alt får en effekt, der i størrelse afbalancerer det med andet forsvar langs NATO's grænser (så Enhedskommandoens ikke fremtræder som f.eks. et svagt led) og i fleksibilitet tilgodeser de mulige alternativer, en angriber måtte have.

En sådan analyse er selvfølgelig primært en allianceopgave at gennemføre, men henset til det danske bidrag og den danske specialviden på området vil væsentlige danske bidrag indgå. Allerede på dette trin vil danske politiske betragtninger (d.v.s. "køberens" betragtninger om ønsket effekt, jfr. *kapitel 1*) træde i funktion, men gennem NATO's almindelige besluttede organer, f.eks. i medvirken til at acceptere de trusler, NATO-forsvaret skal kunne imødegå, den strategi, der skal kæmpes efter (d.v.s. f.eks. hvor forsvaret skal være effektivt) o.s.v.

5.2. Tre udgangspunkter for forsvarets sammensætning

Med antagelse af, at en Enhedskommando-plan foreligger, kan en dansk beslut-

ning om vort forsvars sammensætning begrundes ud fra en række forskellige overvejelser, af hvilke jeg anser følgende 3 for væsentlige.

Rækkefølgen kan nok ses som en vis angivelse af prioritering, men da slutproduktet må tage samtidigt hensyn til disse overvejelser, er der ikke tale om en egentlig rækkefølge (hvor man skærer af et vist sted, f.eks. afhængig af økonomien), men om en blanding, af hvilken man kan tage lidt mere af det ene end af det andet.

De 3 udgangspunkter for overvejelse rubriceres således:

- 1) Dansk bidrag til Enhedskommandoen
- 2) Selvstændigt dansk forsvar og
- 3) Fredsopgaver.

5.3. Udgangspunkt 1: Dansk bidrag til Enhedskommandoen

Hvilke af de i Enhedskommandoens forsvar nødvendige elementer, der må leveres af Danmark, kan afgøres ved en forhandling inden for NATO, idet der herved tages hensyn til de allierede, som allerede måtte have styrker i området (f.eks. Tyskland), og dem, som kan tænkes at sende forstærkninger ind?

Fordelingen kan tage hensyn til så selvfølgelig forhold som fredsmæssig placering (danskere i Danmark, tyskere i Tyskland) contra krigsplacering (deployering) og dermed mobiliseringstempo og beredskab, til base- og forsyningstjenesten, til arv og tradition (som jo kun kan ændres langsomt). Men mere politisk betonedes hensyn kommer også på tale, f.eks. om hvilken nation der herved besætter (og dermed trods alt har en vis indflydelse

på udøvelsen af) hvilken kommandoplads (COMBALTAP = chefen for Enhedskommandoen, COMLANDJUT = chefen for allierede landstyrker i Jylland og Slesvig-Holsten, m.fl.) og hvilke regler der må gælde for overgang til NATO-kommandosystemet (jo mere afhængige danske enheder er i et operativt samvirke med andre enheder for at opnå effekt, jo før må NATO-kommandosystemet træde i kraft).

Også hensynet til sandsynligheden for, at udefra kommende forstærkninger kommer frem i tide — hvad enten dette opnås ved permanent stationering, baser for tungt materiel og forsyninger eller blot ved hertil at vælge meget mobile enheder (fly f.eks.) — er centralt for disse overvejelser.

Selvfølge ligt er det danske forsvarsbudgets samlede størrelse også afgørende, men lad os se på det i *kapitel 6*.

5.4. Udgangspunkt 2: Selvstændigt dansk forsvar

Det antages almindeligt, at der kan forekomme konflikter i dansk område: fra Østersø til Nordsø, omkring Færøerne og Grønland, som — selv om de formentlig er led i en større Øst-Vest-konflikt — må ellers bedst (og d.v.s. med mindst eskalationsrisiko) kan løses ved en selvstændig dansk indsats.

Størst på dette felt er det overraskende angreb på dansk område. Overraskende, så NATO-systemet ikke er i funktion endnu. Her kan angrebstyper defineres ligesom i *kapitel 4* og ønskelige danske forvarslelementer vurderes, og en afbalanceret helhed opbygges som før nævnt.

Det er ikke sikkert, at man herved kommer til samme elementer som i Enhedskommando-analysen, og de enheder (personel — materiel — placering m.v.), som i en rent dansk analyse fremstår som de bedste til at udgøre et element, bliver anderledes.

Men mange mindre konfliktsituationer kan forekomme. Nogle mere tilfældige, f. eks. kontrolproblemer i forbindelse med større ulykker (af fly og skibe), andre helt

bevidste provokationer for at afprøve landets forsvarsvilje og -evne, eventuelt for at opnå bedre udgangssituationer for angreb (gennem kronisk overtrædelse af visse suverænitetsbestemmelser skabes f.eks. en ny de facto retstilstand på søen eller i luften).

Militære enheder er — som en magt demonstration — ofte nødvendige for at varetage danske interesser. De krav, der i sådanne situationer stilles til disse militære enheder, kan nu igen være forskellige fra de krav, forvarslelementerne må opfylde for i krig at have ønsket effekt. Egenskaber som sødygtighed og udholdenhed kan i disse tilfælde være væsentligere end missilbeholdning og træffesandsynligheder.

5.5. Udgangspunkt 3: Fredsopgaver

Selv om det i forordet blev fastslået, at vi her skal se på forsvarets krigsmæssige værdi, forekommer et par ord om mulige fredsopgaver dog rimeligt.

Staten må kunne udøve en rimelig myndighed overalt på sit område og herunder også varetage de opgaver, f.eks. af politimæssig og redningsmæssig art, som knyttes hertil. Dette er klart civile funktioner, men i visse områder, f.eks. dele af Grønland og vore store økonomiske zoner uden for vore egentlige territorialfarvande, er det økonomisk mest attraktivt at anvende forsvarets enheder, som af andre grunde findes der.

Men selv om det er bioppgaver, vil kravene herfra igen udmøntes i særligt materiel m.v.

5.6. Fra nationalt til allianceforsvar

Fra disse tre udgangspunkter: NATO, nationalt forsvar og fredsopgaver kan så den endelige sammensætning af forsvaret vælges. At det samlede budget også er afgørende, er vel klart, men for overskuelighedens skyld behandles dette i *kapitel 6*.

En klassisk betragtningsskema har været at behandle dansk forsvar isoleret, jvf. hvad der står i *afsnit 5.4., første halvdel*.

Lykkes forsvaret af vort område, er dette også det bedste, NATO kan forvente af os. Og når vi så — i vort område — har klaret første del, må andre komme til forstærkning, når vore kræfter er ved at være opbrugt. Mange hede diskussioner har været ført om, hvorvidt man — startende fra det isolerede danske forsvar — først skal søge at tilgodese yderligere ønsker fra Enhedskommando-analysen, eller man først skal supplere forsvaret med enheder, der er velegnede til suverænitetshævdelse, jvf. *anden halvdel af afsnit 5.4.*, og måske derefter tage fredsopgaverne.

Men efterhånden som det danske bidrag til Enhedskommandoens forsvar bliver en mindre del heraf, og efterhånden som den teknologiske udvikling gør store (overationale) og dyre systemer effektive, synes det påkrævet, at det bliver beslutningen om dette bidrags størrelse og udformning, som må blive det styrende; og det, der derefter bliver det danske forsvar, får så en

mindre tilretning, så både hensynet til selvstændighed og fredsopgaver sikres nogenlunde.

5.7. Politik og militær ekspertise

Det er problemerne i dette kapitel, der — sammen med størrelsesovervejelserne i det næste — er de egentlige forsvarspolitiske problemer. Alle de forrige kapitler er "teknik" og militærfaglig viden, hvis korrekthed måske nok bør søges kontrolleret, men som egentlig ikke stiller krav om politisk begrundede valg.

Kunne man tænke sig et afklaret politisk direktiv for, hvorledes hensyn til NATO, nationale og fredsmæssige krav skulle tages, ja så kan man principielt også lade dette kapitel blive til "teknik". Men foreløbig er dette utopi, og så længe må vi bede vore politikere, med hvad råd de militærfaglige hjælpere kan give, at forstå de iboende problemer, deres valgs konsekvenser, både i nutid og fremtid.

6. Forsvarets størrelse

Når spørgsmålet stilles om forsvarets størrelse, ikke blot dets sammensætning, d.v.s. hvor store de ønskede elementer relativt bør være for at opnå en afbalanceret forsvareffekt, kan den militære analytiker kun bidrage lidt. En række udenrigspolitiske og nationaløkonomiske aspekter kommer ind. For at antyde lidt af problemerne skal enkelte causerende bemærkninger tilføjes.

6.1. Set med danske øjne

De rent militære virkninger af forskellige budgettrammer kan principielt udledes af analyseteknikken i kapitlerne 2-4.

Letttest er det selvfølgelig at gå til det selvstændige danske forsvar (jvf. afsnit 5.4.). Med forskellige budgetter kan de enkelte elementer hver gives en størrelse,

der tilsammen giver den effekt, der kan opnås.

Men fra politisk side må en række spørgsmål besvares: Ønsker man et forsvar, som kan holde en kortere tid over et større område eller i længere tid i et mindre? (hvilke forestillinger har man om NATO's reaktionstid og -evne?). Hvor små tegn på angreb vil man reagere på? (kan forsvaret overhovedet opbygges på en mobilisering?) m.v.

Men ikke blot er det spørgsmål, der må besvares; det bliver også forudsætninger, som statens ledelse må opfylde, hvis forsvaret skal have den beregnede effekt. Har man forudset et varsel, må man også give det, selv om der er risiko for, at det er falsk alarm.

Effekterne kommer næsten altid ud i

INSPEKTIONSSKIB AF HVIDBJØRNEN-KLASSEN. Fiskeriinspektion og overvågning af færøsk, grønlandsk og dansk søterritorium er nogle af søværnets vigtige fredstidsopgaver. Dette er også en del af dansk sikkerhedspolitik

sandsynligheder: Med det budget, med det fjendtlige angreb og med den danske strategi i forsvaret er sandsynligheden så og så stor for

- at afvise angrebet eller
- at trække sig tilbage efter så og så stort tab for modstanderen
- at o.s.v.

Forståeligt — eller betydningsfuldt? for nogen: ja, for andre: næppe. Men bedre kan det vist ikke gøres, hvis man ønsker vurderinger, baseret på tal.

Er man så herigennem kommet til et ønskeligt forsvar for et acceptabelt budget, kan det undersøges, om dette forsvar hensigtsmæssigt kan bruges i Enhedskommando-sammenhæng, eventuelt om tilretninger (suppleringer) er nødvendige, og til sidst kan så suppleres med det, der er nødvendigt for almindelige fredsopgaver.

6.2. Set udefra

Starter man fra en international planlægning, kommer der let andre synspunkter ind fra starten: Hvor stor en del af Enhedskommandoens samlede forsvar bør Danmark yde? Hvilken solidaritet er rimelig at vise (eller hvad forventes der)? Hvilke "frynsegoder" (kommandoposter, indflydelse m.v.) opnås ved forskellige budgetter. Alt i alt en lang række udenrigspolitiske forhold, der sammen med andre bestemmer landets indflydelse på vor omver-

den, den grad af respekt og suverænitæt, vi nyder m.v.

Som noget mere kontant må man vurdere, om de enheder, Danmark ønsker at opstille, også har en national, selvstændig effekt (jvf. afsnit 5.4. og 5.5.) og hvor meget de skal suppleres med.

6.3. Overgangen mellem forsvars- og sikkerhedspolitik

Heromkring — i analyser, overvejelser og beslutninger — vil overgangen fra det egentlige forsvarspolitiske til det sikkerhedspolitiske område ligge. I sikkerhedspolitikken spiller ikke alene forsvaret en rolle, men en lang række udenrigspolitiske, handelspolitiske, økonomiske og også nogle indenrigspolitiske bidrag indgår heri, og fordelingen af statens samlede ressourcer er afgørende for et hensigtsmæssigt samspil.

Sikkerhedspolitik ligger uden for det emne, nærværende hæfte omhandler, hvorfor der skal sluttes. En klarere definition dels af overgangen mellem sikkerhedspolitik og forsvarspolitik, dels af sikkerhedspolitikens indhold og af et analyseapparat herfor er særdeles ønskelig. Men efterhånden som forsvarets eget apparat bliver afklaret og forstået, vil inspiration til de efterfølgende — eller overliggende — områder komme.

7. Afslutning

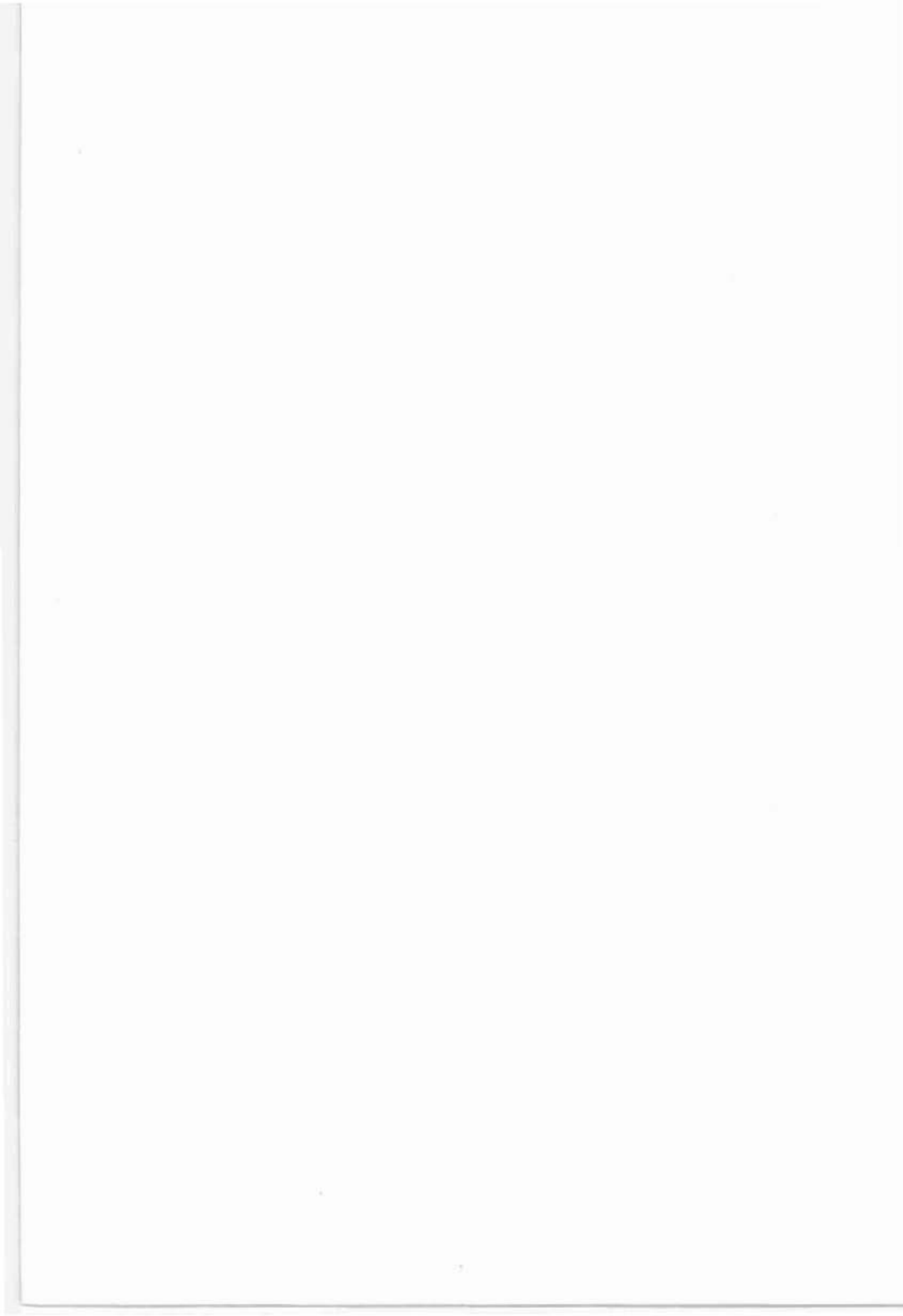
Med disse tanker har det været hensigten at vise, hvorledes "køberen" af dansk forsvar kan få indtryk af værdien af det købte; hvorledes man langt hen ad vejen kan lade sig hjælpe af effektanalyser, men også at man fra et vist tidspunkt — f.eks. hvor truslen skal bestemmes, strategien (NATO-forsvar og/eller selvstændigt dansk forsvar) fastlægges, "frynsegoderne" vurderes m.v. — kommer ind på felter, hvor

den relativt objektive militære analyse må suppleres med politiske ønsker.

Det er også håbet med fremstillingen af sådant analyseværktøj at finde klarere adskillelse mellem forsvarspolitikken og den mere omfattende sikkerhedspolitik, således at fremtidige drøftelser kan udvikle sig med stedse større klarhed i begreber, sammenhænge m.v.

De første af ialt 8 LYNX-helikoptere er taget i brug af Søværnets Flyvetjeneste til erstatning for ALOUETTE III-helikopterne

FORSVARETS LANGTIDSPLANLÆGNINGS-SERIE

*består af nedenstående 12 tema-hæfter.
De med ● mærkede hæfter foreligger færdige
ved nærværende hæftes udsendelse.*

- Tema-hæfte 1: **Hvorfor langtidsplanlægning? — Grundlag for næste forsvarslov**, ved R. Watt Boolsen
- Tema-hæfte 2: **Forsvaret i den politiske beslutningsproces**, ved Nikolaj Petersen
- Tema-hæfte 3: **Det internationale miljø — og Danmark**, ved Mogens Espersen
- Tema-hæfte 4: **Militær efterretningsvirksomhed som led i krisestyring**, ved Mogens Espersen og Preben Borberg
- Tema-hæfte 5: **NATO-forstærkninger og infrastruktur**, ved Bjarne Lindhardt
- Tema-hæfte 6: **Militær uddannelse og krigsvilkår**, ved O.R.H. Jensen og I.S. Haslund-Christensen
- Tema-hæfte 7: **Forsvarets opgaver i det civile samfund**, ved V.J. Christensen
- Tema-hæfte 8: **Vort sårbare samfund — og det totale forsvar**, ved Per Svensson
- Tema-hæfte 9: **Hjemmeværnet = dansk forsvarsvilje**, ved P.A. Heegaard-Poulsen
- Tema-hæfte 10: **Våbentechnologi, økonomi og beskæftigelse**, ved V.M. Güntelberg og O.H. Eggers
- Tema-hæfte 11: **Et troværdigt forsvar i 80'erne — den næste forsvarsordning**
- Tema-hæfte 12: **Forsvarets effekt og sammensætning til diskussion**, ved V.M. Güntelberg

*Hæfterne kan rekvireres gennem Forsvarets Oplysnings-
og Velfærdstjeneste, Trommesalen 4, 1614 København V.
Tlf. (01) 11 45 11, lokal 33.*

**V.M. Güntelberg, civil-
ingeniør**

Søofficersskolen 1943-48,
derefter tjeneste i skibe og
stabe i Søværnet.

Polyteknisk Lærestalt
1953-58, herunder diverse
operationsanalytiske studier
for Forsvarets Forskningsråd.

Leder af operationsanaly-
tisk og elektroteknisk forsk-
ning under Forsvarets Forsk-
ningsråd 1958-61.

Amanuensis, senere lek-
tor i matematik ved Polytek-
nisk Lærestalt 1962-71,
samtidig konsulent for Sø-
værnet (Søartilleriet) vedrø-
rende særlige operationsana-
lytiske studier.

Chef for Forsvarets Forsk-
ningstjeneste fra 1971.